

Bakgrunn for utredningsprogram

Søker/sak:	Norsk Vind Energi AS - Konesjon - Sveio vindkraftverk - Sveio kommune, Hordaland
Fylke/kommune:	Hordaland/ Sveio kommune
Ansvarlig:	Arne Olsen
Saksbehandler:	Marthe Laureen Helland .:
Dato:	18.06.2014
Vår ref.:	201207465-39 KE 21/2014
Sendes til:	Tiltakshaver og berørt kommune. Andre hørings- og orienteringsinstanser orienteres om utredningsprogrammet.

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no
Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Norsk Vind Energi AS – Melding om Sveio vindkraftverk i Sveio kommune, Hordaland fylke

Innhold

1	Innledning.....	2
2	Behandlingsprosessen	2
2.1	Høring.....	2
2.2	Møter	3
3	NVEs vurdering.....	3
3.1	Tiltaksbeskrivelse	3
3.1.1	Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket	3
3.1.2	Forholdet til andre planer	3
3.1.3	Infrastruktur og nettilknytning	4
3.1.4	Prosess og metode	4
3.2	Tiltakets virkninger for miljø og samfunn.....	4
3.2.1	Landskap og visuelle virkninger	4
3.2.2	Sumvirkninger	4
3.2.3	Friluftsliv	5
3.2.4	Kulturminner	5
3.2.5	Naturmangfold.....	5
3.2.6	Nærings- og samfunnsinteresser.....	6
3.2.7	Forurensing.....	6
3.2.8	Annet	6
4	Klima- og miljødepartementets merknader til NVEs utkast til utredningsprogram.....	7
4.1	Kommentarer til Klima- og miljødepartementets merknader.....	7
5	Tematiske konfliktvurderinger	8
5.1	Generelt om tematiske konfliktvurderinger.....	8
5.2	Tematisk konfliktvurdering av Sveio vindkraftverk	8
6	Innkomne merknader.....	8

6.1	Lokale myndigheter.....	8
6.2	Regionale myndigheter.....	9
6.3	Sentrale myndigheter.....	10
6.4	Tekniske instanser	11
6.5	Interesseorganisasjoner	11
6.6	Grunneiere og privatpersoner	15

1 Innledning

NVE mottok den 12.12.2012 melding fra Norsk Vind Energi AS om Sveio vindkraftverk i Sveio kommune. Tiltaket ble meldt i medhold av plan- og bygningsloven. Norsk Vind Energi AS planlegger et vindkraftverk med total installert effekt på inntil 40 MW. Vindkraftverket er planlagt lokalisert i vestlige del av Sveio, mellom Eltravåg, Hovda, Buavåg og Nordskog.

Nettilknytningen til vindkraftverket er planlagt med en 66 kV kraftledning til Lid transformatorstasjon. Kraftledningen vil gå parallelt med eksisterende kraftledningstrasé. Ved Lid transformatorstasjon vil vindkraftverket tilknyttes 66 kV regionalnettet.

NVE gjennomførte offentlig høring av meldingen sammen med melding om Sveio vindkraftverk, i Sveio kommune januar 2014. På grunnlag av vedlegg II i forskrift om konsekvensutredninger, forslag til utredningsprogram, innkomne merknader og NVEs egne vurderinger, har NVE fastsatt et utredningsprogram for tiltaket. Utredningsprogrammet er inndelt tematisk og inneholder krav til hvilke utredninger som skal gjennomføres og fremgangsmåte for arbeidet, før det kan søkes konsesjon. Utredningsprogrammet følger i eget brev til tiltakshaver.

2 Behandlingsprosessen

NVE har behandlet meldingen etter plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredninger.

2.1 Høring

Meldingen ble sendt på høring til berørte instanser 18.12.2013, med høringsfrist 14.02.2014. Følgende instanser og organisasjoner fikk meldingen til uttalelse:

Sveio kommune, Fylkesmannen i Hordaland, Hordaland fylkeskommune, Statens landbruksforvaltning, Miljødirektoratet, Norsk ornitologisk Forening, Mattilsynet – Hordaland, Naturvernforbundet Bergen og Hordaland, Norsk Ornitologisk forening – Hordaland, Forum for Natur og Friluftsliv i Hordaland, Norges Jeger- og fiskeforbund – Hordaland, Forsvarsbygg, Luftfartstilsynet, Avinor AS, Statnett SF, DSB – Region Vest-Norge, NHO Reiseliv – Vest-Norge, Korkring AS, NHO Hordaland, Haugesund Turistforening, Haugaland Kraft AS, Mobile Norway AS, Friluftsrådet Vest, Telenor, SKL nett AS, Norges naturvernforbund, Natur og ungdom – Hordaland, Meteorologisk institutt, Norges Miljøvernforbund, Bellona, Hordaland Bondelag, Hordaland Bonde- og småbrukarlag, Fiskeridirektoratet, ZERO, WWF, Statens strålevern, Statens vegvesen – region vest, Norskog, Vestskog SA, Riksantikvaren, Friluftslivets fellesorganisasjon, Kystverket Vest.

Meldingen ble sendt til orientering til Olje- og energidepartementet, Klima- og miljødepartementet, Enova SF og Norsk institutt for by- og regionsforskning.

Utsending av melding og utlegging til offentlig ettersyn ble kunngjort i Norsk Lysningsblad, Haugesunds avis, Sunnhordland avis og Vestavind bygdeblad.

2.2 Møter

NVE arrangerte møter med lokale og regionale myndigheter og offentlig møte i Sveio kommune 20.01.2014. På møtene orienterte NVE om saksbehandlingsprosessen. Tiltakshaver var representert, og orienterte om meldingen.

3 NVEs vurdering

I utredningsprogrammet spesifiserer og avgrenser NVE utredningskravene for direkte og indirekte virkninger for miljø, naturressurser og samfunn til de forhold som etter NVEs vurdering er beslutningsrelevante. Intern infrastruktur, det vil si kabler fra hver enkelt vindturbin til en felles transformator for vindkraftverket, nødvendige elektriske anlegg for nettilknytning, interne veier og atkomstvei, massetak/ deponier, mellomlagringsplasser av turbinkomponenter med videre omfattes også av utredningsprogrammet.

Etter NVEs vurdering vil en konsekvensutredning som gjennomføres etter det fastsatte utredningsprogrammet gi et godt grunnlag for å kunne vurdere om det meldte vindkraftverket bør etableres eller ikke.

Nedenfor følger NVEs kommentarer til høringsuttalelsene. Høringsuttalelsene er kommentert der NVE mener det er behov for avklaringer og/ eller presiseringer. Herunder kommenteres eventuelle krav fra høringsinstanser som ikke er tatt med i utredningsprogrammet. I de tilfeller der NVE mener at innspill fra høringsinstansene er dekket av kravene i utredningsprogrammet, er innspillene ikke gjengitt eller kommentert.

3.1 Tiltaksbeskrivelse

3.1.1 Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket

Kystlandskapsparken i Sveio, Haugesund turistforening og flere andre høringsinstanser skriver at de er uenige i tiltakshavers vurdering om kraftbalansen og bruk av fornybar energibruk i Sveio kommune. Flere påpeker at regionen er et av landets mest kraftproduserende områder. Hordaland har oppfylt vindkraftkvoten i klimaplanen gjennom etablering av Midtfjellet vindkraftverk i Fitjar kommune, inkludert kommende utvidelse av denne.

Som energimyndighet plikter NVE å ta alle meldinger og søknader til behandling, og dermed meddele utredningsprogrammer for alle innkomne meldinger. I kulepunkt tre under "Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket" i utredningsprogrammet står det at det skal gjøres rede for hvordan tiltaket kan vurderes som et klimatiltak. NVE legger til grunn at flere av de nevnte problemstillingene vil belyses under dette punktet i en konsekvensutredning, og for øvrig bli vurdert ved behandling av en eventuell konsesjonssøknad på et senere tidspunkt.

3.1.2 Forholdet til andre planer

Miljødirektoratet skriver i sin uttalelse at virkninger for verneverdiene for nærliggende Skiftestad naturreservat må inkluderes i utredningsprogrammet. Andre høringsinstanser har også vektlagt naturreservatet i sine uttalelser.

NVE viser til kulepunkt to under tema "Forholdet til andre planer" der det står at *tiltakets virkninger for områder som er vernet, eller planlagt vernet etter (...) naturmangfoldloven (...), skal kortfattet vurderes. Det skal beskrives hvordan tiltaket kan påvirke verneformålet.* Vi anser at kravet er tilstrekkelig og at tiltakets virkninger for naturreservatet vil bli ivarettatt i utredningsarbeidet. NVE vil

også vurdere tiltakets virkninger for naturmangfold, herunder arter og naturtyper som finnes i Skiftestad naturreservat. Viser til kulepunkter under tema ”Naturmangfold” i utredningsprogrammet.

3.1.3 *Infrastruktur og nettilknytning*

Sveio kommune skriver i sin uttalelse at virkninger knyttet til trasé for kraftledning mellom vindkraftverket og Lid transformatorstasjon må utredes. Flere høringsinstanser skriver at NVE bør stille krav om at eventuelle skjæringer, fyllinger eller deponi som følge av veiutbygging skal visualiseres. NVE viser til kulepunkt to under kapittel to om ”Prosess og metode”, og kulepunkt fem under ”Infrastruktur og nettilknytning” i utredningsprogrammet. Virkningene av nettilknytningen skal omfattes av utredningskravene som er fastsatt i utredningsprogrammet. Plantilpasninger, traséjusteringer og/ eller andre avbøtende tiltak skal vurderes. I en eventuell konsesjonssøknad vil nettilknytningen kartfestes og beskrives.

3.1.4 *Prosess og metode*

Flere høringsinstanser skriver at utredningsarbeidet bør gjennomføres i samråd med interesseorganisasjoner, og spesielt gjennom personlige møter. NVE viser til kulepunkt fem under ”Prosess og metode”, der det står at tiltakshaver må opprette en samrådsgruppe som skal bestå av representanter fra kommunen, berørte grunneiere og lokale organisasjoner/ interessegrupper. NVE forutsetter at tiltakshaver arrangerer tre samrådsmøter i utredningsprosessen.

Miljødirektoratet ønsker at fremgangsmåten for vurdering av virkninger for landskap forholder seg til veilederen ”Landskapsanalyse – Fremgangsmåte for vurdering av landskapskarakter og landskapsverdi” (Clemetsen og Simensen 2010). Veilederen som Miljødirektoratet henviser til er et utkast som i de siste årene har vært utprøvd i fem ulike vindkraftsaker. Veilederen er i dag til revisjon hos NVE, Miljødirektoratet og Riksantikvaren. NVE vil ikke stille krav om bruk av denne på nåværende tidspunkt.

3.2 **Tiltakets virkninger for miljø og samfunn**

3.2.1 *Landskap og visuelle virkninger*

Flere høringsinstanser ønsker 360-graders visualiseringer av vindkraftverket i planområdet. Enkelte ønsker animasjoner og 3D-modeller. Visuelle virkninger knyttet til lysmerking av vindturbiner er også nevnt i flere høringsuttalelser.

Når det gjelder visuelle virkninger vil NVE vise til kulepunkt to til fire under tema ”Landskap” i utredningsprogrammet der det står at *vindkraftverket skal visualiseres fra representative steder (...)* som vil bli berørt av tiltaket. Vi ber at tiltakshaver vurderer forslag til fotostandpunkt i høringsuttalelsene i samråd med fagutreder og berørt kommune. NVE vil ikke pålegge tiltakshaver å utarbeide 3D-modeller som en del av utredningen, men anbefaler slike modeller eller todimensjonale videoanimasjoner som viser rotorene i bevegelse til bruk i presentasjoner av tiltaket. Når det gjelder lysmerking, har NVE satt krav om at visuelle virkninger knyttet til dette skal vurderes kort (se kulepunkt fem under ”Landskap”).

3.2.2 *Sumvirkninger*

Flere høringsinstanser ønsker en utredning av sumvirkninger fra flere planlagte og eksisterende vindkraftverk i Sør-Hordaland og Nord-Rogaland.

Hvis tiltakshaver velger å sende inn en søknad vil NVE som en del av saksbehandlingen gjøre en grundig vurdering av sumvirkninger fra flere nærliggende vindkraftverk i området. Hvis NVE mottar

søknad med konsekvensutredning for både Sveio og Ryvarden vindkraftverk, vil vi fortsette med å samkjøre behandlingen av disse. En samkjørt saksbehandling av flere vindkraftsaker lokalisert i nærheten av hverandre gir et godt grunnlag for å vurdere sumvirkninger av flere tiltak. I NVEs saksbehandling er begrepet sumvirkninger tilknyttet utredningstema som landskap, friluftsliv og kulturminner.

3.2.3 *Friluftsliv*

Flere høringsinstanser skriver at friluftsliv bør være et sentralt tema i utredningen, da de mener en eventuell realisering av Sveio vindkraftverk vil gi betydelige virkninger for friluftslivet. Bevar Ryvarden og Sveiofjellet skriver at det går flere turdrag i området som for eksempel fra Nordbø via Trehovdfjellet til Vierdal, og fra Skiftestad via Leitefjellet til Eltravåg. I tillegg er også viktige friluftslivsarrangementer nevnt som Nordsjøløypen og Nordsykkelløypen.

NVE viser til kulepunktene under tema ”Friluftsliv og ferdsel” der det stilles krav til at tiltakets vurderinger for friluftsliv skal utredes, både i planområdet og for influensområdet. NVE vil be tiltakshaver om å merke seg de turløypene og friluftslivsarrangementer som høringsinstanser nevner i sine uttalelser, slik at disse kan vektlegges i konsekvensutredningen. NVE ser ikke at det er grunnlag for å konkretisere kravene i utredningsprogrammet ytterligere. Vi anser at kravene er tilstrekkelige.

3.2.4 *Kulturminner*

Sveio kommune ønsker at verdivurderingen av kulturminner i området samordnes med kommunen sitt kulturminnearbeid. Flere høringsinstanser skriver at i området hvor vindkraftverket planlegges er det et stort potensial for funn av graver fra bronsealderen. De mener at utredningsarbeidet må gjennomføres av Riksantikvaren.

Den 1. desember 2013 ble det iverksatt nye rutiner for håndtering av kulturminneundersøkelser i vindkraftsaker. Fylkeskommunen skal under høring av meldingen vurdere om det er lavt, middels eller høyt potensial for funn av automatisk fredete kulturminner i planområdet. Der det er lavt potensial for funn, skal det ikke foretas undersøkelser. Der det er vurdert middels potensial for funn, skal undersøkelser skje etter konsesjonsvedtak. I de tilfellene der det er vurdert høyt potensial, skal undersøkelser utføres parallelt med konsekvensutredning av tiltaket, altså før NVE treffer vedtak. Hordaland fylkeskommune har ikke uttalt seg om potensialet for funn av automatisk fredete kulturminneloven i henhold til nye rutiner. Tiltakshaver må ta kontakt med fylkeskommunen slik at de nye rutineene for kulturminneundersøkelser blir oppfylt. Viser til kulepunkt en under tema ”Kulturminner og kulturmiljø” i utredningsprogrammet.

3.2.5 *Naturmangfold*

Flere høringsinstanser skriver at området har et rikt biologisk mangfold og ber om utredning av virkninger for spesifikke arter som er observert i området, herunder hubro, ørn, vipe, orrfugl, snøugle og hauk. De spesifiserte artene som er nevnt over, anser NVE som ivaretatt gjennom kulepunkt en under tema ”Naturmangfold” – ”fugl” der det står at det skal utarbeides en oversikt over arter som kan bli vesentlig berørt av tiltaket. NVE ber utreder merke seg de artene som er oppgitt i høringsuttalelsene.

Videre skrives det at feltundersøkelser og utredningsarbeidet må gjennomføres av kompetente fagfolk, i tillegg til at undersøkelsene bør foregå over lengre periode til relevante tider av året. NVE viser til kulepunkt tre og syv under tema ”Prosess og metode”, der det står at utredningene skal gjennomføres av kompetente fagpersoner og at det skal gjennomføres feltarbeid dersom det ikke har blitt foretatt undersøkelser av naturmiljø i nyere tid. Tidspunkt for befarings skal opplyses. NVE anser at krav til

feltbefaring er ivare tatt gjennom disse punktene. NVE ser ikke at det er grunnlag for å spesifisere kravene ytterligere.

Flere høringsinstanser viser til naturmangfoldloven §§ 8-12. NVE vil påpeke at det er forvaltningen som har ansvar for å vurdere tiltaket opp mot §§ 8-12 i naturmangfoldloven. NVE vil gjøre en grundig vurdering av dette når det eventuelt foreligger en konsesjonssøknad med tilhørende konsekvensutredning. Dersom vi vurderer at kunnskapsgrunnlaget ikke er tilstrekkelig kan vi kreve tilleggsutredninger.

3.2.6 Nærings- og samfunnsinteresser

Flere høringsinstanser skriver at det er nødvendig å vurdere utbygging av vindkraftverk opp mot kommunens og regionens langtidssatsing av området som et naturbasert reiselivs- og kulturlandskapsområde. Etter NVEs vurdering er ikke dette beslutningsrelevant for konsesjonsspørsmålet, men et spørsmål som bør drøftes av kommunen hvis en søknad fremlegges av tiltakshaver. NVE vil ikke be om utredning av hvordan tiltaket vil virke på kommunens og regionens målsatsing i området, men påpeker at konsesjonsbehandlingen innebærer en konkret vurdering av de fordeler og ulemper et omsøkt tiltak vil ha for samfunnet som helhet. Dette vil bli belyst av NVE ved en eventuell senere behandling av en konsesjonssøknad. Når det gjelder virkninger for reise- og friluftsliv vil NVE i den sammenheng vise til kulepunkt en til tre under "Friluftsliv og ferdsel" i utredningsprogrammet.

3.2.7 Forurensing

Støy

Flere høringsinstanser skriver at de er bekymret for støy fra vindkraftverket. Flere påpeker at området består av mye berggrunn og vann/ sjø, noe de mener vil kunne påvirke hvordan lyden beveger seg i området. Hordaland fylkeskommune skriver at det må utarbeides et støysonekart som hensynstar lavfrekvent støy.

NVE vil her vise til kulepunktene under temaet "Støy", der det står at det skal vurderes hvordan støy fra vindkraftverket påvirker helårs- og fritidsboliger og friluftsliv, og at det skal utarbeides støysonekart. NVE viser videre til "Fremgangsmåte" under temaet "Støy" der det står at støyutredningene skal ta utgangspunkt i "Retningslinjer for behandling av støy i arealplanlegging" (TA-1442) og "Veileder til retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging" (TA-2115). Etter NVEs vurdering ivaretas høringsinstansenes ønsker gjennom kravene i utredningsprogrammet.

3.2.8 Annet

Nedlegging av anlegget

Det har kommet inn høringsinnspill om nedleggelse og fjerning av anlegget. Flere krever at tiltakshaver fremlegger en økonomisk garanti for nedlegging av anlegget i tillegg til plan over hvordan det skal gjennomføres. NVE vil i den sammenheng vise til NVEs faste konsesjonsvilkår om nedleggelse. Ved en eventuell konsesjon skal konsesjonær innen utgangen av 12. driftsår for anlegget oversende NVE et forslag til garantistillelse som sikrer kostnadsdekning for fjerning av vindturbinene og tilbakeføring av området ved utløp av driftsperioden, jf. energilovsforskriften § 3-4 d. NVE viser videre til kulepunkt åtte under tema "Infrastruktur og nettilknytning" og mener høringsinstansenes krav blir tilstrekkelig ivare tatt.

Virkninger for eiendomsverdien

Flere høringsinstanser skriver at det er nødvendig å vurdere tiltakets virkninger for eiendomsverdien til nærliggende boliger og hytter. Etter NVEs vurdering er det stor usikkerhet knyttet til å tallfeste økonomiske tap som følge av vindkraftutbygging. NVE vil ikke stille krav om dette.

ROS-analyse

Sveio kommune skriver at det er et behov for en grundig ROS-analyse som belyser risiko i sammenheng med anleggs- og driftsfasen. NVE viser til kulepunkt en, tre og fire under tema ”Annen forurensing”, der det står at sannsynligheten for uhell og eventuelle tiltak som kan forhindre dette skal vurderes. NVE vil på det nåværende tidspunkt ikke stille krav om ROS-analyse. Dersom det blir gitt konsesjon vil NVE kunne sette vilkår i en detaljplan om at en slik analyse utarbeides, hvis dette vurderes som relevant.

4 Klima- og miljødepartementets merknader til NVEs utkast til utredningsprogram

NVE har i brev av 19.05.2014 forelagt utkast til utredningsprogram for Klima- og miljødepartementet (KLD) i henhold til forskrift om konsekvensutredninger av 26.06.2009 § 8. KLD har i brev av 04.06.2014 gitt innspill til forelagt utredningsprogram. Uttalelsen er sammenfattet nedenfor.

KLD skriver at utredningsprogrammet bør gi en mer entydig beskrivelse av hvordan tiltakets virkninger skal vurderes. Under tema «prosess og metode» kulepunkt to bør det fremgå at standard metodikk *skal* benyttes i utredningen, herunder Miljødirektoratets håndbøker. Videre bør det under beskrivelse av fremgangsmåte for hvert tema under kapittel tre fremgå at Statens vegvesens håndbok 140 skal benyttes. På bakgrunn av dette har KLD følgende forslag til endring av eksisterende kulepunkt fem under kapittel to «Prosess og metode»: *«Det skal benyttes standard metodikk i utredningsarbeidet, herunder Klima- og miljødepartementets veileder om konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven, Miljødirektoratets håndbøker/ veiledere og NVEs veiledere. Konsekvensvurderinger skal gjennomføres i henhold til metodikk gitt i gjeldende utgave av Statens vegvesens håndbok 140. Konsekvensutredningen skal ta utgangspunkt i foreliggende kunnskap og nødvendig oppdatering av denne».*

Videre skriver KLD at teksten angående fremgangsmåte under hvert tema i kapittel «Naturmangfold» bør tilføyes følgende setning: *«Det skal foretas innhenting av skjermet artsinformasjon fra Fylkesmannen».*

4.1 Kommentarer til Klima- og miljødepartementets merknader

NVE konstaterer at uttalelsen fra KLD i hovedsak er knyttet til spesifisering av bruk av metodikk. Med grunnlag i nåværende praksis med konsekvensutredninger knyttet til vindkraftverk mener NVE det ikke er nødvendig med en ytterligere presisering av hvilken metodikk som skal benyttes.

Under kapittelet om naturmangfold og fremgangsmåte for hvert tema står det følgende innledningsvis: *«Vurderingene skal bygge på eksisterende dokumentasjon og kontakt med lokale og regionale myndigheter og organisasjoner/ ressurspersoner».* NVE mener det ikke må presiseres ytterligere at Fylkesmannen må kontaktes.

5 Tematiske konfliktvurderinger

5.1 Generelt om tematiske konfliktvurderinger

Tematiske konfliktvurderinger ble behandlet i Stortingsmelding nr. 11 (2004-2005) Sametingets virksomhet i 2003. Følgende temaer inngår i konfliktvurderingene: naturmiljø, kulturmiljø og landskap (Miljødirektoratet og Riksantikvaren), reindrift (Reindriftsforvaltningen) og forsvarets interesser (Forsvarsbygg).

Prosjektene kategoriseres etter følgende generelle karakterskala:

Kategori A: Ingen konflikt

Kategori B: Mindre konflikt

Kategori C: Middels konflikt, men mulig å redusere konflikt ved avbøtende tiltak som for eksempel mindre justeringer av vindkraftverket som flytting/ fjerning av et mindre antall vindturbiner. Eventuelt et område med stor verdi men stor usikkerhet om konfliktgrad, men hvor sektormyndighet tror konfliktgraden vil være stor ("føre-var").

Kategori D: Stor konflikt, men mulig å redusere konflikt ved avbøtende tiltak som for eksempel omfattende justeringer av vindkraftverket som flytting/ fjerning av et større antall vindturbiner.

Kategori E: Svært stor konflikt. Avbøtende tiltak vil ikke kunne redusere konflikt.

5.2 Tematisk konfliktvurdering av Sveio vindkraftverk

Forsvarsbygg har i brev av 28.02.2014 gitt tiltaket **kategori A**. Det har ikke blitt avdekket forhold som tilsier at tiltaket kommer i konflikt med Forsvarets installasjoner. Eventuelle konsekvenser for lavflygninger vil Forsvaret komme tilbake til ved høring av en eventuell konsesjonssøknad.

Prosjekt	Kommune	Kategori
Sveio vindkraftverk	Sveio kommune	A

Miljødirektoratet og Riksantikvaren har ikke kommet med en tematisk konfliktvurdering av tiltaket.

6 Innkomne merknader

Det har kommet inn 18 merknader til meldingen med forslag til utredningsprogram for vindkraftverket. Disse er sammenfattet nedenfor.

6.1 Lokale myndigheter

Sveio kommune v/ formannskapet skriver i brev av 19.02.2014 at de ønsker å få konsekvenser ved en eventuell etablering av Sveio vindkraftverk belyst. Resultat i konsekvensutredning vil være førende for om kommunen vil ønske en realisering av vindkraftprosjektet.

Utredningsarbeidet forutsettes utført av relevant og kompetent ekspertise. Grundig feltarbeid er nødvendig i områder der det ikke er grundig nok data. Kommunen mener det er nødvendig med en ROS-analyse for å belyse risiko i sammenheng med anleggs- og driftsfasen. Kommunen har i tillegg noen tema som særskilt må vektlegges i utredningen:

- Landskapet og naturområdet.

- Friluftsliv. Kommunen vil vite om vindkraftverket vil medføre en fare for ferdsel i området når det er i drift. Vil tilgjengeligheten øke for ulike brukergrupper?
- Støy og skyggekast.
- Fugl.
- Terrenginngrep - spesielt for området rundt vindkraftverket, og virkninger knyttet til trasé for kraftledning mellom vindkraftverket og Lid transformatorstasjon.
- Kulturminner og kulturmiljø. En verdivurdering av kulturminner i området må samordnes med kommunen sitt kulturminnearbeid.
- Økonomiske virkninger for samfunnet og for Sveio kommune. Kommunen forventer at tiltakshaver er positiv overfor kommunen i forhold til å synliggjøre og sikre kommunen inntekter fra drift av vindkraftverket. Kommunen mener utredningsprogrammet bør komme med forslag på dette.

6.2 Regionale myndigheter

Fylkesmannen i Hordaland skriver i brev av 14.02.2014 at naturmangfoldloven må være styrende for prosessen videre i Sveio kommune, og at samlet belastning av flere vindkraftverk må utredes med fokus på Sunnhordland og Nord-Rogaland. Ved visualisering av vindkraftverkene må det tas med andre tiltak innenfor influensområdene. Fylkesmannen mener sumvirkninger bør vektlegges i avgjørelsen som tas. Sumvirkninger fra flere av de omsøkte og konsesjonsgitte vindkraftverkene på sørlig del av Vestlandet vil påvirke både sårbart kystlandskap, inngrepsfri natur, friluftslivsinteresser og biologiske verdier.

Fylkesmannen mener at tidligere utredningsprogram ikke er presise nok til å sikre at nødvendige undersøkelser av fugl blir gjennomført, spesielt for rovfuglarter (hubro, havørn osv). Våtmarksfugl bør inngå i programmet da vindkraftverket ligger i nærheten til flere våtmarksreservat. Virkninger for trekkfugler må utredes. Arbeidet må utføres av fagkyndig person. Videre skrives det at virkninger for kystlynghei må utredes, spesielt i forhold til eksisterende planer for drift av naturtypen i området. I tillegg må tap av inngrepsfri kystnær natur sees i sammenheng med andre tiltak innenfor influensområdet. Utredning av landskap og friluftsliv må forholde seg til oppdatert kunnskap om dagens bruk av området. Utredningene bør vise alternative utbyggingsomfang. Utbyggingsalternativene skal settes opp mot et 0-alternativ.

Hordaland fylkeskommune v/ fylkesutvalget skriver i brev av 2.03.2014 at de er positive til videre utredning av Sveio og Ryvarden vindkraftverk i Sveio kommune. De mener satsing på fornybar energi er nødvendig for å oppnå målene i Klimaplanen i Hordaland. Fylkeskommunen har følgende kommentarer til utredningsprogrammet:

- Det må lages et oversiktskart over eksisterende og planlagte vindkraftverk i området og områder med vern.
- Sumvirkninger av Ryvarden og Sveio vindkraftverk skal inngå i utredningen.
- Kraftproduksjonen må vurderes i forhold til den lokale og regionale kapasiteten i nettet.
- Det må gjennomføres målinger av vind i området.
- Det må lages et kart over vindkraftverket, med tilhørende atkomstveier, anleggsveier, kraftlinjer, kabelgrøfter, tipper og andre arealinngrep knyttet til vindkraftverket.

- Det må utarbeides et støysonekart som viser lavfrekvent støy, i tillegg til kart som viser skyggekast og refleksblink.
- Det må stilles krav om grundig fotorealistisk visualiseringer som tar høyde for både nærvirkninger og fjernvirkninger.
- Flora, vegetasjon og fauna i plan- og influensområdet må kartlegges av en tredje part med høy kompetanse innen fagområdet. Hubro og rødlistede arter skal prioriteres.
- Virkninger for naturmangfold, friluftsliv, landskap samt kulturminner og kulturmiljø må ha høy prioritet.
- Fylkeskommunen må kontaktes for oppfylling av undersøkelsesplikten etter kulturminneloven.
- Lokalisering av vindturbiner i kombinasjon med landbruk må utredes.
- Planstatus i henhold til kommuneplan må avklares av tiltakshaver som en del av søknadsprosessen.
- Søknaden må inneholde en økonomisk vurdering av investerings-, drifts- og vedlikeholdskostnader.
- Avvikling og nedlegging av vindkraftverket må utredes.

I saksutredningen fra fylkeskommunens regionalavdeling står det at vestlig del av planområdet har stort potensial for å kunne inneholde spor etter forhistorisk ressursutnytting, og en kan heller ikke se bort ifra at det er flere gravminner innenfor plangrensen som ikke er registrerte.

Konfliktpotensialet for Sveio vindkraftverk vil være lavere enn for Ryvarden vindkraftverk, men det må likevel stilles krav til en grundig konsekvensutredning som belyser virkninger for miljø, naturresurser og samfunn.

6.3 Sentrale myndigheter

Mattilsynet skriver i brev av 19.02.2014 at Sveio vindkraftverk ikke vil berøre nedslagsfeltet til Sveio vannverk og har dermed ingen innspill til prosjektet.

Miljødirektoratet skriver i brev av 13.02.2014 at det er nødvendig med en samlet vurdering av virkninger fra begge de meldte vindkraftverkene i Sveio. Tiltakene vil ha overlappende visuelle influensområder, og det er dermed viktig at visualiseringer viser begge vindkraftverkene. Det er også nødvendig med et kart som viser det samlede visuelle influensområdet. Samlet belastning jf. naturmangfoldloven § 10 må utarbeides for de to vindkraftverkene i Sveio kommune. Videre skrives det at det er observert hubro i området og det må vurderes om begge tiltakene samlet sett vil kunne påvirke den regionale bestanden. Begge de meldte vindkraftverkene i Sveio kommune vil medføre bortfall av INON, noe som bør utredes både i et lokalt og i et regionalt perspektiv. Miljødirektoratet har følgende krav til utredningsprogrammet:

- *Naturmangfold:* Utredningen bør gi en grundig informasjon om naturmangfold i området og hvordan tiltakshaver vurderer konsekvensene, slik at høringsparter har mulighet til å kommentere dette.
- *Inngrepsfrie naturområder:* Det må utredes hvor mye INON som vil bli påvirket av tiltaket. Virkningene skal vurderes opp mot et regionalt nivå for INON.

- *Verneområde*: konsekvenser for verneverdiene for nærliggende Skiftestad naturreservat må inkluderes i utredningsprogrammet.

Miljødirektoratet tilrår at fremgangsmåten for vurdering av virkninger for landskap forholder seg til veilederen "*Landskapsanalyse – Fremgangsmåte for vurdering av landskapskarakter og landskapsverdi*" (Clemetsen og Simensen 2010). Fotostandpunkt for visualiseringer bør gjøres fra steder der hele eller store deler av vindkraftverket syns.

6.4 Tekniske instanser

Forsvarsbygg uttaler i brev av 28.02.2014 at det meldte tiltaket er gitt kategori A etter skala for tematisk konfliktvurdering i forhold til Forsvarets faste infrastruktur som radarinstallasjoner og radiolinjer. Begge vindkraftprosjekter i Sveio kommune må ha et utredningsprogram som omfatter luft- og forsvarsinteresser, inkludert planlagt nettilknytning. Eventuelle konsekvenser for lavflygning vil Forsvaret komme tilbake til ved høring av en eventuell søknad.

Luftfartstilsynet skriver i brev av 13.01.2014 at de tar meldingene om Ryvarden og Sveio vindkraftverk til orientering. Luftfartstilsynet legger til grunn at tiltaket vil bli rapportert til Statens kartverk minst 30 dager før byggestart. Vindturbiner skal merkes i henhold til merkeforskriften som gjelder ved oppføringstidspunktet.

6.5 Interesseorganisasjoner

Sletto Hytteforening skriver i brev av 19.02.2014 at Sletto hyttefelt ligger som nær nabo mellom utbyggingsområdet og Bømlafjorden. Hytteforeningen reagerer på at meldingen ikke har nevnt hytteområdet. De skriver at det i fremtiden planlegges et hotell i området. I området er det ca. 50 hyttetomter der 30 er utbygd. Hytteforeningen er enig med Haugesund turistforening om at tiltakshaver bør trekke prosjektet da det er i konflikt med friluftsområder med klassifisering som INON sone 2. De stiller seg spørrende til at kommunen inviterer kraftselskap til å bygge vindkraftverk i de samme friluftslivsområdene i nærmiljøet som er mye brukt til rekreasjon.

Flere av hytteeiendommene vil bli berørt av en eventuell utbygging av Sveio vindkraftverk, spesielt innen virkninger som støy og skyggekast. Hytteiere bør kontaktes personlig slik at informasjon vedrørende potensielle virkninger fra vindkraftverket kommer frem.

Kystlandskapsparken i Sveio skriver i brev av 10.02.2014 at de er imot en eventuell utbygging av Sveio vindkraftverk. Vindkraftverket vil få store konsekvenser for natur- og kulturmiljø, friluftsliv, reiseliv og kystlandskapet. Kystlandskapsparken i Sveio ble opprettet i 2010 og er en del av ni landskapsparker i Hordaland. Landskapsparkene er etablert i områder der landskapet har spesielle kvaliteter. Organisasjonen er opptatt av å bevare naturen med sitt spesielle landskap som består av åpen kystlynghei og bart fjell. En eventuell utbygging av både Ryvarden og Sveio vindkraftverk vil gi betydelige virkninger for kystlandskapsparken, og være synlige fra store deler av Sveio og fra Sletto/Bømlafjorden. Kystlandsparken påpeker at området er et av få gjenværende åpne kystlyngheier i Sveio som ikke er grodd igjen. Det er et sårbart område som består av bart fjell, myr, lyng, brake osv. I området er det også registrert purr purr-lyng (NT). Skiftestad naturreservat er et verneområde som grenser til utbyggingsområdet i sør. Her er det registrert flere rødlistede arter. Det påpekes at området har et stort fugle- og dyreliv bestående av mange arter som for eksempel havørn, hubro, falk, kattugle, flaggermus og svartstrupe (jf. Jan Kåre Ness). Fuglelivet i Skiftestad naturreservat, Nordskogvatnet og Færåsvatnet, i tillegg til trekkrutene mellom disse må vektlegges i utredningsarbeidet. Videre skrives det at tiltaket vil få virkninger for turløyper som går gjennom området, som for eksempel turløypen Nordbø via Trehovdfjellet til Vierdal, og mellom Skiftestad via Leitefjellet til Eltravåg.

Kystlandsparken ønsker at Riksantikvaren gjør en utredning av kulturminner i området. I sammenheng med en kartlegging i 2012 uttalte Hordaland fylkeskommune at det er en stor sannsynlighet for funn av kulturminner i Hovdafjellet, Trehovdefjellet og Håvåsen hvor tiltaket planlegges. Videre skrives det at de er uenig i tiltakshavers vurdering om kraftbalanse og fornybar energibruk i Sveio. De påpeker at regionen er et av landets mest kraftproduserende områder. Hordaland har oppfylt vindkraftkvoten i klimaplanen gjennom etablering av Midtfjellet vindkraftverk i Fitjar kommune, inkludert kommende utvidelse av denne.

Kystlandsparken er bekymret for virkninger som støy, refleksblink og skyggekast for fastboende og hytteiere i nærheten av det planlagte vindkraftverket. Støy må utredes, både med tanke på lavfrekvent støy. Videre må verditap for naboeiendommer vurderes.

Haugesund turistforening (HT) skriver i brev av 10.02.2014 at de har bedt NVE om å anmode tiltakshaver om å trekke vindkraftprosjektet. HT skriver i sin uttalelse at de ønsker at kommunen skal være den som arrangerer samrådsmøtene slik at møtene ikke blir styrt av tiltakshaver. Referat bør også skrives av kommunen. Videre så har HT følgende krav til utredningen:

- Utredningsarbeidet bør gjennomføres av anerkjent firma med god erfaring.
- Landskap: Det bør utføres visualisering av vindkraftverket fra sentrale turområder og destinasjoner i nærområdet (eks. Ryvarden, Emberlandsnipen, Hopsfjellet, Dreng og Trollavassnibba, og andre steder i Vindafjord, Haugesund og på Bømlo). Veianlegg og kraftledninger må visualiseres med bruk av bilder fra andre vindkraftanlegg, både under og etter bygging.
- Friluftsliv: HT stiller seg til disposisjon for å kartlegge friluftslivet i området.
- Naturmangfold: Trekkruiter for fugl må kartlegges, spesielt i henhold til samlet belastning jf. naturmangfoldloven. Andre vindkraftverk i nærområdet bør tas med i vurderingen (eks. Midtfjellet vindkraftverk i Fitjar kommune og Døldarheia og Bukkanibba vindkraftverk i Vindafjord kommune). Flaggermusbestander og hubro bør også kartlegges, sistnevnte om mulig undersøkes med GPS slik som på Høg Jæren / Dalane av Ecofact rapport 153.
- Støy og skyggekast: Eiendommer som blir berørt av virkninger som støy og skyggekast bør kontaktes særskilt.
- Annen arealbruk: Vannverk må kartlegges. Lysmerking bør visualiseres.
- Nedlegging av anlegget: det må fremlegges en økonomisk plan for nedlegging av anlegget.

Bevar Ryvarden & Sveiofjellet skriver i brev av 10.02.2014 at de er bekymret over en eventuell etablering av Sveio vindkraftverk, spesielt med tanke på fremtidig arealbruk, virkninger for friluftsliv, reiseliv, kulturlandskapet, støy og skyggekast, samt virkninger for naturmangfoldet. En eventuell utbygging av både Ryvarden og Sveio vindkraftverk vil gi betydelige virkninger for viktige friluftslivsområder. Når det gjelder reiseliv vil det eventuelle vindkraftverket gi visuelle virkninger for båttrafikken i Bømlafjorden som er innseilingen til Hardangerfjorden, en av Norges største turistattraksjoner. Videre blir det uttalt at området hvor vindkraftverket planlegges er et av få gjenværende åpne kystlyngheiområder i Sveio kommune. Purr purr-lyng (NT) er også observert i området. Det påpekes at Skiftestad naturreservat grenser til området i sør. Endelig plassering av vei- og nett og vindturbiner bør være grunnlag for utredningen. Ny kraftlinje fra Nordskog til Lid må kartlegges og utredes, spesielt innen tema landskap.

Området hvor vindkraftverket planlegges er et sammenhengende og viktig jaktterreng som blir mye brukt. Det er flere turdrag i området som fra Nordbø via Trehovdefjellet til Vierdal, og fra Skiftestad via Leitefjellet til Eltravåg. Bevar Ryvarden & Sveiofjellet mener de er nødvendig med en 360-graders visualisering av hvordan Sveio og Ryvarden vindkraftverk vil se ut i landskapet. Videre skrives det at området har et yrende fugleliv der det blant annet er observert arter som vadefugler, vipe, orrfugl, snøugle, hauk og flaggermus.

Når det gjelder kulturminner må området undersøkes om det finnes flere funn av gravrøyser enn den registrerte bronsealdergraven på Leitefjellet. Utredningen bør gjennomføres av Riksantikvaren.

Virkninger som støy og skyggekast må utredes, og eventuelle mottakere bør kontaktes.

Utbyggingsplanene må også ta hensyn til nytt hyttefelt på ca. 50 hytter som er regulert inntil stigningen opp til Trehovdefjellet.

Norsk Ornitologisk Forening avd. Hordaland (NOF) skriver i brev av 13.02.2014 at planområdet for Sveio vindkraftverk ligger i et kjent område for hekkende hubro. NOF viser til ny handlingsplan for hubro, datert april 2009, utgitt av Miljødirektoratet, som tilsier at prosjektet bør frarådes. NOF vil påpeke at avbøtende tiltak i forhold til mulige virkninger for fuglelivet er begrenset. Eneste avbøtende tiltak er å unngå å plassere vindmøller i områder hvor virkningene for truede og sårbare arter ikke er til å unngå. Ornitologiske undersøkelser bør gjennomføres i et langsiktig tidsperspektiv og gjennom flere hekkesesonger slik at en fremskaffer tilstrekkelig kunnskapsdata for videre planlegging av vindkraftverket.

Sveio jakt- fiske og naturvern skriver i brev av 12.02.2014 at de er imot en eventuell etablering av Sveio vindkraftverk. Området defineres som et uberørt kystlandskap med kystlynghei. Vindturbiner fra både Sveio og Ryvarden vindkraftverk vil dominere landskapet i Sveio. Videre skrives det at det er observert over 100 ulike fuglearter i området. Folk reiser langveis fra for å ta bilder av hubro i området. Det er også observert orrfugl i området. Videre skriver de at de er bekymret for tiltakets påvirkning på besøkende til området. Det er flere turløyper i området der tilreisende kommer for å oppleve uberørt natur i et åpent kystlandskap. Virkninger som støy vil også påvirke friluftslivet.

Norges Miljøvernforbund (NMF) fraråder i brev av 8.1.2013 at det gis konsesjon til Sveio vindkraftverk. De mener tiltaket vil medføre negative virkninger knyttet til naturmangfold (herunder spesielt hubro og rovfugl), INON, global oppvarming, støy (herunder lavfrekvent støy), elektromagnetisk stråling, skyggekast, iskast, lysmerking av vindturbiner, friluftsliv, reiseliv og kraftsystemet. Vindkraftverk påfører også naturen forurensing gjennom blant annet oljelekkasjer, sprengning og eventuell vannforurensing. Det påpekes at vindkraftutbygging medfører kraftledningsutbygging, og NMF mener at dette vil være negativt for naturmangfoldet. NMF mener at samfunnsøkonomien i prosjektet er dårlig. De krever at det stilles en kontinuerlig bankgaranti for tilbakeføring dersom det gis konsesjon.

Sveio turlag skriver i brev av 23.02.2014 at naturmangfoldloven må sette standard til kvalitet, innhold og omfang av utredningsprogrammet. Vurdering av samlet belastning må omfatte samtlige vindkraftprosjekter i Sunnhordland og Nord-Rogaland. Samlet vurdering av virkninger for landskaps-, friluftslivs- og opplevelsesverdier må være sentralt i utredningene. Både Ryvarden og Sveio vindkraftverk ligger i åpne kystlandskap. I området er utsikten formidabel i alle retninger og er av stor verdi for friluftslivet.

Videre skrives det at de er uenig i tiltakshavers vurdering om kraftbalanse og fornybar energibruk i Sveio. De påpeker at regionen er et av landets mest kraftproduserende områder. Hordaland har oppfylt

vindkraftkvoten i klimaplanen gjennom etablering av Midtfjellet vindkraftverk i Fitjar kommune, inkludert kommende utvidelse av denne.

Sveio turlag skriver at virkninger for fuglearter i området må vurderes. Bestanden av rovfugler må kartlegges, spesielt hubro og havørn som er lokalisert i området. Turlaget ønsker en vurdering om planlagte buffersoner mot hubro er tilstrekkelig for å verne arten. Utredningsarbeidet må utføres av fagkyndig personell med særlig erfaring med hubro. Tiltakets virkninger for trekkfugl i området må vurderes. Nærheten til flere våtmarksreservat med formål om å verne våtmarksfugl må inngå i utredningene.

Videre påpekes det at Hordaland fylkeskommune har i en tidligere anledning uttalt at det er et potensial for funn av graver fra bronsealderen i Hovdafjellet, Trehovdefjellet og Havåsen som ligger i planområdet. Turlaget ønsker at utredningen skal gjennomføres av Riksantikvaren.

Forum for natur og friluftsliv skriver i brev av 14.02.2014 at NVE må be tiltakshaver om å legge prosjektet i bero. FNF mener ulempene ved en eventuell etablering av Sveio vindkraftverk er langt større enn fordelene. Vindkraftverket vil medføre virkninger for biologisk mangfold (hubro), naturtypen kystlynghei, friluftsliv og turisme.

Nordsjøløypen og Nordsjøsykkelløypen følger fylkesvei 541 (Gullveien) som går langs planområdet. I nærheten av det planlagte tiltaket er det og en kystlandspark med mål om å fremme næringsutvikling og trivsel i området. FNF mener tiltaket vil være i strid med områdets bruk til friluftsliv og rekreasjon. Tiltaket står i sterk kontrast til lokalsamfunnets, kommunens og fylkeskommunens sitt ønske om et naturbasert kulturlandskapsområde.

Når det gjelder virkninger for friluftsliv mener FNF det er nødvendig at utredningsprogrammet stiller krav til at dette utredes i samråd med offentlige myndigheter, organisasjoner (herunder friluftslivsorganisasjoner), grunneiere og lokalt berørte. Videre har FNF følgende forslag til tema i konsekvensutredningen:

- **Landskap:** Tiltaket må visualiseres fra ulike lokaliteter rundt planområdet. Lokaliteter må defineres av berørte parter. Animasjon må gjennomføres på minst et av punktene. FNF ønsker egen rapport om sumvirkninger for de ulike utredningstemaene (eks. friluftsliv, kultur- og naturmiljø, landskap, reiseliv).
- **Friluftsliv:** Berørte friluftslivsområder skal kartlegges. Tiltakets virkninger for kvaliteten av natur- og friluftslivsopplevelse må utredes, som for eksempel Nordsjøløypen eller lokal friluftsliv.
- **Biologisk mangfold:** Virkninger for fugl må utredes, med spesiell fokus på hubro. Virkninger for fugletrekk på utredes, gjerne i et regionsperspektiv der flere vindkraftverk inkluderes. Det finnes tjern sør for planområdet som fungerer som yngleområde for trekkfugler. Det må vurderes hvordan kystlynghei skal skjøttes. Feltundersøkelser bør skje flere ganger i året, og over minst to år. Samlet belastning jf. naturmangfoldloven må vurderes.
- **Støy og skyggekast:** Det må tas høyde for geografi og geologi i området når støy måles. Valg av tid og sted for målinger bestemmes i samråd med kommune og naboer.
- **Annen arealbruk:** Det bør stilles vilkår allerede i utredningsprogrammet om at tiltakshaver gjør rede for eventuelle skjæringer i landskapet, deponi, inngrepsbehov og samband med sprenging og grøfting. All arealbruk skal fastsettes før konsesjon gis. Utredningen skal ta utgangspunkt i den layout som faktisk blir bygd. Dersom endelige utbyggingsplaner fraviker fra det som er lagt til grunn i søknad må det gjennomføres ny utredning.

- Samfunnsmessige virkninger: Beregne alternativkostnaden – en eventuell utbygging av Sveio vindkraftverk sett i forhold til kommunens og regionens langtidssatsing på naturbasert reiseliv. Utredningen må vurdere hvordan regionens satsning på naturbasert reiseliv kan komme i kontrast med vindkraftverket. Det må utføres en nytte- og kostnadsanalyse over økt eiendomsskatt mot eventuell tap av eiendomsskatt fra boliger og hytter i nærområdet på grunn av redusert boligverdi.

6.6 Grunneiere og privatpersoner

Idun Mølstre skriver i brev av 12. 02.2014 at hun er imot en eventuell utbygging av vindkraftverk på Ryvarden og på Havås. Mølstre mener faktorer som berg og åpent hav vil påvirke hvordan støy beveger seg i området. Mølstre mener tvilen bør komme de berørte til gode når det gjelder støy for boliger nær planområdet. Området hvor vindkraftverkene planlegges har et rikt biologisk mangfold med flere rødlistede arter. Mølstre påpeker at veianlegg og terrenginngrep i berg ikke vil kunne reverseres. Terrenginngrep vil også påvirke kystlynghei i området.